

BROJ 9

EUROKAZ

ČASOPIS O EVROPSKOJ
INTEGRACIJI CRNE GORE

me4.eu
eu4.me
ja za evropu, evropa za mene

Ovaj projekat finansira
Evropska Unija

Vlada
Crne Gore

EUROKAZ

Časopis o Evropskoj integraciji Crne Gore

BROJ: 9

IZDAVAČ:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

UREĐIVAČKI TIM:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

GRAFIČKI DIZAJN:

PR Centar

KONTAKT:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

Bulevar revolucije 15, Podgorica

E-mail: nada.vojvodic@gsv.gov.me

Web: www.kei.gov.me

www.eu.me

SADRŽAJ

AKTUELNO U PREGOVORIMA

4-6 Kancelarija za evropske integracije u 2021. godini –podrška institucijama i procesu

6-10 Lipovina Božović: Bržim usklađivanjem zakonodavstva i efikasnijom implementacijom do ispunjenja zahtjeva unutrašnjeg tržišta EU

POZDRAV IZ EU

11-13 Ambasador Timonije: Francuska je uz Crnu Goru da joj pomogne na evropskom putu

13-17 Ambasador Marković: Sve grane vlasti da preuzmu odgovornost za sudbinu evropskog puta Crne Gore

EU U CRNOJ GORI

17-19 Podrška EU veoma značajna za razvoj Bijelog Polja

19-21 Banja privlačna stranim turistima cijele godine

21-22 Crnogorska inovativna i naučna zajednica spremna

AKTUELNO IZ IPE

23-25 Nova generacija IPA programa i vrijedni ljudi za nove projekte

25-27 Trilateralni program između Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore – uspješan primjer regionalne saradnje

29 Kolaž fotografija sa događaja

KANCELARIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE U 2021. GODINI –

PODRŠKA INSTITUCIJAMA I PROCESU

Autor: Zorka Kordić, glavna pregovaračica Crne Gore s EU

Godina od ključnog značaja za pregovore s EU

„Crna Gora zna što treba da radi“ – izjavio je komesar za proširenje Varhelji predstavljajući oktobra 2021. Izvještaj Evropske komisije poslanicima Evropskog parlamenta. Upravo je godina za nama pokazatelj da sa jasnom vizijom, posvećenošću, upornošću dosljedno pratimo evropski put, uprkos veoma izazovnom geopolitičkom ambijentu kad je u pitanju politika proširenja EU, debata o strateškoj autonomiji EU i različite percepcije pojedinih država članica EU o njenoj budućnosti.

Ključni princip u pregovorima s EU je oduvijek bio princip ravnoteže – da sve ono što se ostvaruje u svim poglavljima pravne tekovine EU bude praćeno napretkom u vladavini prava. Priroda pristupnog procesa još od otvaranja pregovora s EU 2012. godine je takva da počiva na ovom balansu: opipljivim reformama u vladavini prava, praćenim naporima na ispunjavanju zadataka za 33 poglavlja pregovora – kako uklađivanju propisa s pravnom tekovinom EU, tako i izgradnjom

kapaciteta za njenu punu implementaciju. U Komunikaciji Evropske komisije – uvodnom dijelu Paketa proširenja za 2021. eksplicitno stoji da je opšta ravnoteža u ovom smislu u Crnoj Gori očuvana, čime se isključuje svaka mogućnost narušavanja tzv. klauzule balansa, s tim da je sada prioritetno ispuniti privremena mjerila za poglavlja 23 i 24.

Poštujući ovo ključno pravilo, moramo razumjeti da se ove godine nalazimo u prelomnoj tački pregovora kad se od svih segmenata u društvu očekuje dodatni korak naprijed. Praktično prvi put od otvaranja pregovora, fokus je više nego ikada na sinergiji sve tri grane vlasti, kako bismo ušli u finalnu fazu – dobili izvještaj o privremenim mjerilima za 23 i 24 i otključali zatvaranje svih drugih poglavlja. Intenzivna saradnja Vlade i Skupštine, prevashodno u dijelu usvajanja ključnih propisa, potrebna je nego ikada, a unapređenje dijaloga i postizanje konsenzusa u Skupštini o ključnim imenovanjima u pravosuđu, apsolutni prioritet.

U ovako kompleksnom kontekstu na spoljnjem i unutrašnjem planu, Kancelarija za evropske integracije je u godini koja je za nama radila na više frontova kako bi usmjerila rad institucija u procesu pregovora s EU, osnažila pregovaračku strukturu, učvrstila dijalog sa državama članicama EU, ali i pratila proces implemencije i programiranja Ipa sredstava, kao i proces strateške komunikacije o EU.

Rekonstruisana i unaprijeđena pregovaračka struktura

Pregovaračka struktura Crne Gore je u godini za nama u potpunosti restrukturirana i trenutno broji preko 800 članova. Tokom ove godine unapređivana je na sveobuhvatan, postupan i – ono što je najvažnije -inkluzivan način, kroz angažovanje svih onih aktera našeg društva koji su izrazili želju da pomognu procesu.

Za nama su tri sjednice Kolegijuma za pregovore, tri sjednice Savjeta za Vladavinu prava, tri koordinacije glavnog pregovarača sa svim šefovima radnih grupa, dva zasijedanja nove Pregovaračke grupe za 6 pregovarača za klastere i dva zasijedanja nove Komisije za evropske integracije, uz mnoštvo plenarnih i tematskih sjednica poednačnih radnih grupa, kojih je ukupno 33.

Da je došlo do značajnih unapređenja u strukturama koje se bave vladavinom prava, konstatovano je i na posljednjoj Međuvladinoj konferenciji sa EU, održanoj 13. decembra 2021, na kojoj je dobijen revidirani okvir prioriteta u poglavljima 23 i 24, na osnovu naše intenzivne planske aktivnosti.

Do sada su ojačane i unaprijeđene radne grupe za 29 pregovaračkih poglavlja koje okupljaju aktera iz državne uprave i civilnog sektora, dok su za preostala četiri poglavlja aktivnosti na restrukturiranju završene i njihovo formalno zaokruženje se privodi kraju. Uspješno je održano svih 7 pododbora Savjeta za stabilizaciju i pridruživanje i pripremljene mape puta za završna mjerila u pojedinačnim poglavljima.

Nova Pregovaračka grupa, kojom rukovodi glavni pregovarač, odgovorna je, između ostalog, i za pripremu, monitoring i izvještavanje o sprovođenju Akcionog plana za adresiranje preporuka iz Izvještaja Evropske komisije za 2021.

Kao dodatni mehanizam kvalitetnijeg planiranja i praćenja sprovođenja obaveza iz pregovaračkog procesa, nova Komisija za evropske integracije sedmično nadgleda učinak u realizaciji Programa pristupanja Crne Gore EU i zadužena je za njegovo kontinuirano unapređenje.

Oснаžen je politički dijalog sa državama članicama EU

Od ove godine po prvi put imamo političke međuvladine konferencije sa EU uz učešće premijera, koje se održavaju u cilju snaženja političkog dijaloga sa državama članicama EU u kontekstu primjene revidirane metodologije proširenja.

Radi efikasnije pripreme za održavanje ovog tipa konferencije sa EU, Kancelarija za evropske integracije je analizirala elemente primjene revidirane metodologije, u intenzivnoj saradnji s predsjedništvima Savjetom EU pripremala odgovarajuće pozicije i održavala intenzivne kontakte s timovima država članica EU. U tom smislu, održano je preko 40 sastanaka glavnog pregovarača sa relevantnim sagovornicima iz EU, kao i bilateralne konsultacije u oblasti evropskih integracija sa Francuskom i Poljskom. Uspostavljena je sistemski saradnja Kancelarije s prestižnim Generalnim

sekretarijatom za evropske poslove Francuske (SGAE)

Crna Gora je uspješno učestvovala dvije političke međuvladine konferencije – u Luksemburgu juna 2021, tokom Portugalskog predsjedništva savjetom EU i u Briselu decembra 2021, tokom Slovenačkog predsjedništva Savjetom EU. To su formati gdje se na najvišem političkom nivou sa državama članicama EU razmatraju najvažniji elementi procesa pregovora, prvenstveno vanjskopolitička orijentacija zemlje, a onda i ključni prioriteta u vladavini prava, s fokusom na buduće korake u kratkom i srednjem roku.

Ključni rezultati

- ★ Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-22 pripremljen
- ★ Uspostavljena nova Komisija za EI
- ★ Pokrenuta runda konsultacija u oblasti EI sa NVO
- ★ Memorandum o saradnji sa Pravnim fakultetom UCG
- ★ Evropski dan u Kotoru, Baru i Bijelom Polju

73,4%
podrške javnosti pristupanju EU

35+ događaja
kojima je afirmisan proces pristupanja EU

10+ susreta
sa skupštinskim Odborom za evropske integracije

Zadržan kontinuirano visok stepen podrške građana članstvu u EU

Ove godine smo naročito bili vođeni principom da evropska integracija predstavlja najsnažniji kohezivni faktor u našem društvu, te uložili sve napore na implementaciji Strategije informisanja javnosti o pristupanju EU i uspjeli da zadržimo kontinuiranu snažnu podršku naših građana članstvu u EU od preko 73%.

Činjenica da bi čak 84% građana glasalo za ulazak u EU ako bi referendum bio organizovan u ovom trenutku uliva nadu za iznalaženjem konstruktivnih rješenja i snažnijim dijalogom oko obaveza iz EU agende, a nas je podstaklo da intenziviramo komunikaciju sa svim akterima našeg društva.

Kancelarija za evropske integracije je učestvovala u preko 40 događaja na kojima je afirmisan proces pristupanja EU, uključujući Evropski dan u Kotoru, Bijelom Polju i Baru. Pokrenuli smo inoviranu rundu

konsultacija sa NVO, unaprijedili saradnju s Pravnim fakultetom Univerziteta Crne Gore i intenzivirali saradnju sa skupštinskim Odborom za evropske integracije, sa preko 10 susreta i konsultacija.

Pokrenut je i Blog o procesu pristupanja Crne Gore EU na sajtu www.eu.me, gdje su službenici Kancelarije za evropske integracije na gotovo sedmičnoj osnovi vrijedno pripremali priloge o sektorskim politikama EU, trendovima i pravcima razvoja pravne tekovine EU, kao i ključnim elementima i benefitima korišćenja podrške iz IPA sredstava.

Gora; Crna Gora-Albanija; Ukupan iznos ovih projekata je 11,34 miliona eura, od čega je za crnogorske partnere opredijeljeno preko 3 miliona eura.

U smislu unapređenja instrumenata podrške EU za infrastrukturu, ove godine smo imali dva zasjedanja Nacionalne investicijske komisije u novom sastavu i sa resorma sproveli sveobuhvatno ažuriranje Jedinствене liste prioriternih projekata. Odobrena podrška EU posredstvom Zapadnobalkanskog investicijskog okvira je u ovoj godini iznosila 23.4 miliona eura.

Sveukupno gledano, imali smo godinu intenzivne aktivnosti u kojoj je Kancelarija za evropske integracije usmjeravala planiranje procesa pristupanja EU, pružala sveobuhvatnu podršku našim institucijama na planu obaveza iz političkog i ekspertskog dijela pregovora s EU, ali i korišćenja sredstava iz pretpristupnih fondova i imala ključnu ulogu u koordinaciji ovih procesa, uz aktivnu stručnu podršku premijeru u domenu evropske integracije. Sve ovo bilo bi nemoguće bez tima KEI, sjajnih i posvećenih profesionalaca kojima ovom prilikom posebno zahvaljujem na temeljnosti, znanju, strpljenju i viziji.

Ključni rezultati

860+ članova

u osnaženoj Pregovaračkoj strukturi

3 koordinacije

u formatu GP - šefovi 33 radne grupe

6 pregovarača

za 6 klastera uključeno u Pregovaračku grupu

33 mape puta

za pregovaračka poglavlja

7 pododбора

u okviru SSP

**Analizirano preko
6000 akata EU**

Ministarstvo
ekonomskog razvoja
i održivog razvoja

me4.eu
EU4ME

Unaprijeđene su dobre prakse korišćenja sredstava IPA

Ove smo godine radili i na unapređenju strukture za programiranje IPA sredstava, pa su formirane nove međuresorske grupe za programiranje IPA III za period 2021-2027. Najvažniji planski dokument za korišćenje sredstava IPA, tzv. Strateški odgovor Crne Gore je pripremljen, a obezbijeđen je i uspješan nastavak učešća Crne Gore u svih 9 programa prekogranične i transnacionalne saradnje za period 2021-2027.

Uspjeli smo ne samo da, zajedno sa resorima, pripremimo program IPA 2021 ukupne vrijednosti 32,5 miliona eura, nego i da započnemo pripremu programa IPA 2022, ukupne indikativne vrijednosti preko 70 miliona eura.

Ove je godine ugovoreno 27 novih projekata u okviru 4 programa prekogranične saradnje – Mediteranski; Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora; Srbija-Crna

KLASTER 2 - UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE

BRŽIM USKLAĐIVANJEM ZAKONODAVSTVA I EFIKASNIJOM IMPLEMENTACIJOM DO ISPUNJENJA ZAHTJEVA UNUTRAŠNJEG TRŽIŠTA EU

Autorka: Milena Lipovina Božović, državna sekretarka za razvojne ekonomske politike u Ministarstvu ekonomskog razvoja

U skladu sa preporukama Evropske komisije, Crna Gora je prihvatanjem nove metodologije u pregovorima sa Evropskom Unijom, 33 postojeća tematska poglavlja grupisala u šest klastera. Klusterski pristup će Crnoj Gori, koja je otvorila sva pregovaračka poglavlja i privremeno zatvorila tri poglavlja, omogućiti bržu sektorsku harmonizaciju i povezivanje kroz jačanje sinergije između srodnih poglavlja unutar klastera, ali i među samim klasterima. Takođe, grupisanjem poglavlja u klastere stvoreni su uslovi za fokusiranje na ključne sektore i identifikovanje najvažnijih i najneophodnijih reformi, ali je i obezbijedjena snažna politička angažovanost na višem nivou. Namjera je da se cjelokupni pregovarački proces ubrza i pruže jasni i opipljivi rezultati koji su od direktnog interesa za građane Crne Gore. Nakon što bi se klaster, odnosno sva poglavlja iz jednog klastera, zatvorila, država kandidat bi u toj oblasti počela da funkcioniše kao članica EU, te je ovaj pristup posebno značajan iz ugla rane integracije. Svakako, suštinski za proces napretka Crne Gore manje je važna metodologija koliko stvarna posvećenost evropskoj perspektivi i reformskim agendama koje zemlja kandidat treba da ispuni na tom putu.

a) Značaj klastera

Drugi klaster - Unutrašnje tržište – klaster je koji sadrži najveći broj pregovaračkih poglavlja (9). Ovaj klaster obuhvata sva ona poglavlja i podoblasti koje se odnose na slobodu pružanja usluga, slobodu kretanja roba, radnika, kapitala, ali takođe i poglavlja koja se bave pitanjima intelektualne svojine, konkurencije, zaštite potrošača i zdravlja, prava privrednih društava i finansijskih usluga. Značaj klastera se ogleda u pripremi Crne Gore da ispuni zahtjeve unutrašnjeg tržišta EU i od velike je važnosti za moguće mjere rane integracije. U fokusu ovog klastera je i unapređenje politika zaštite konkurencije i stvaranje preduslova za razvoj dobro uređene tržišne ekonomije u Crnoj Gori, okarakterisane konkurentnim tržištem i visokim nivoom zaštite potrošača.

Prema posljednjem Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru, za 2021. godinu, od devet poglavlja koja se nalaze u ovom klasteru, šest poglavlja imaju umjereni nivo spremnosti (1,3,4,8,9,28), dva poglavlja imaju dobar

nivo spremnosti (6 i 7), a jedno poglavlje određeni nivo spremnosti (2).

Ključne institucije koje učestvuju u aktivnostima neophodnim za ispunjenje zahtjeva u poglavlju su Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo ekologije i prostornog planiranja, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo kapitalnih investicija, Ministarstvo zdravlja, Centralna banka Crne Gore, Agencija za zaštitu konkurencije, Zavod za zapošljavanje, Uprava za inspeksijske poslove itd.

b) Benefiti klastera

Kako bi se stekao jasniji utisak o značaju i obuhvatu poglavlja iz ovog klastera, u nastavku je dat pregled ključnih tema kojima se bave pojedina poglavlja, sa naglaskom na značaj i benefite koji imaju za Crnu Goru, njenu privredu i građane. Sažetak je dat i u tabeli 1.

Poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe

Sloboda kretanja robe donosi brojne povoljnosti građanima i biznis zajednici. Pristupanjem Crne Gore EU, crnogorskim proizvođačima otvara se pristup unutrašnjem tržištu EU sa preko 450 miliona potrošača za njihove proizvode, lakši pristup širokom spektru dobavljača i potrošača, nižim troškovima po jedinici proizvoda i veće komercijalne mogućnosti. Kao dio jedinstvenog tržišta EU na kojem važe jednaka pravila za sve zemlje članice, stvaraju se uslovi da kvalitetni crnogorski proizvodi budu konkurentni na evropskom tržištu, a istovremeno i da kvalitetni strani proizvodi budu stavljeni na tržište Crne Gore. Pored toga, pristupanjem

jedinstvenom tržištu crnogorski potrošači će imati mogućnost većeg izbora roba boljeg kvaliteta, po nižim cijenama. Uz poštovanje visokih standarda bezbjednosti, osiguraće se i veća bezbjednost proizvoda koji se stavljaju na tržište Crne Gore, a crnogorskim potrošačima će biti dostupne detaljnije informacije o proizvodima.

Poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika

Zahvaljujući slobodi kretanja radnika, građani država članica imaju pravo da slobodno biraju mjesto gdje će raditi unutar granica EU. Momentom pristupanja EU, Crna Gora će svojim radnicima koji se sele u drugu državu članicu EU moći da obezbjedi pravo na rad bez radne dozvole (nakon prelaznog perioda), isti pristup tržištu rada, odnosno zapošljavanju i pravo na jednaku socijalnu sigurnost kao da su građani države članice u kojoj se zapošljavaju. Osim toga, i članovima njihovih porodica biće obezbjeđeno pravo da se pridruže radniku i ostvaruju prava kao što su porodična naknada, penzija, socijalno osiguranje. Slobodu kretanja radnika unutar granica EU dodatno olakšava i EURES – mreža

evropskih službi za zapošljavanje. EURES ima za cilj da svim građanima EU pruži iste mogućnosti zapošljavanja, uprkos jezičkim barijerama, kulturnim razlikama, administrativnim izazovima, različitostima u radnom zakonodavstvu i nedostacima u priznavanju inostranih sertifikata. Pristupanjem EU, i crnogorska javna služba zapošljavanja – Zavod za zapošljavanje Crne Gore – će postati dio EURES mreže. Time će i crnogorskim građanima, kako tražiocima posla, tako i poslodavcima, biti dostupne usluge informisanja i posredovanja pri zapošljavanju u drugim državama članicama EU. Zahvaljujući Evropskoj kartici zdravstvenog osiguranja (EHIC) građani EU mogu slobodno da se kreću između država članica i borave u njima, a da su pri tome sigurni da će dobiti adekvatan medicinski tretman ukoliko se razbole ili dožive nezgodu van granica svoje države.

Poglavlje 3 – Pravo osnivanja i sloboda pružanja usluga

Pravo osnivanja i sloboda pružanja usluga garantuju mobilnost preduzeća i profesionalaca unutar EU. U odnosu na prekogranično pružanje usluga, pristupanjem

Tabela 1: Benefiti za građane i privredu - po poglavljima

P 1 - Sloboda kretanja robe	P 2 - Sloboda kretanje radnika	P3 - Pravo osnivanja i sloboda usluga
<ul style="list-style-type: none"> Nesmetano plasiranje robe na EU tržište Veća sigurnost i kontrola kvaliteta proizvoda Smanjenje troškova Priznavanje sertifikata izdatih u CG 	<ul style="list-style-type: none"> Veća mobilnost na tržištu rada Sva prava iz radnog odnosa za državljane zemlje članice Jednaka socijalna sigurnost Pravo za članove porodice radnika da se pridruže i primaju na porodičnu naknadu Evropska kartica zdravstvenog osiguranja Uzajamno priznavanje kvalifikacija 	<ul style="list-style-type: none"> Pojednostavljene procedure za registraciju Prekogranično osnivanje preduzeća Unapređenje poslovnog ambijenta Bolji kvalitet usluga po nižim cijenama
Poglavlje 4 – Sloboda kretanja kapitala	Poglavlje 6 – Privredno pravo	Poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine
<ul style="list-style-type: none"> Liberalizovano tržište kapitala Liberalizovano tržište nekretnina Prekogranična plaćanja u okviru EU ista kao plaćanja unutar zemlje Intenzivnije aktivnosti na suzbijanju pranja novca i finansiranju terorizma 	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšani uslovi poslovanja Pojednostavljene procedure Novi oblici privrednih subjekata Unaprijeđeni uslovi poslovanja 	<ul style="list-style-type: none"> Veća sigurnost nosilaca prava intelektualne svojine Stimulacija stvaralaštva Ubrzanje tehnološkog razvoja Suzbijanje piraterije
Poglavlje 8 - Konkurencija	Poglavlje 9 – Finansijske usluge	Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlje
<ul style="list-style-type: none"> Ravnopravan položaj privrednih subjekata na tržištu Restrukturiranje javnih preduzeća Niže cijene, bolji kvalitet roba i usluga Sprječavanje zloupotreba na tržištu 	<ul style="list-style-type: none"> Stabilniji finansijski sistem Veća sigurnost korisnika finansijskih usluga Raznovrsnija ponuda usluga na tržištu 	<ul style="list-style-type: none"> Efiksasnija zaštita potrošača Veći zdravstveni i bezbjedonosni standardi za proizvode Kvalitetnija i efiksasnija zdravstvena zaštita

Crne Gore EU, crnogorskim fizičkim i pravnim licima će biti omogućeno da slobodno pružaju usluge u svakoj državi članici Evropske unije, a da se u njima poslovno ne nastanjuju, dok će pravo poslovnog nastanjanja omogućiti privrednicima iz Crne Gore da započnu i obavljaju privrednu djelatnosti u jednoj ili u više država članica EU. Unapređenjem biznis ambijenta, kroz jednostavnije procedure za registraciju i osnivanje preduzeća, stvaraju se preduslovi za otvaranje tržišta Crne Gore i porast investicija, veći broj novih radnih mjesta i bolji kvalitet usluga po nižim cijenama. U oblasti poštanskih usluga, pristupanje zajedničkom tržištu, doprinosi boljem kvalitetu i nižim cijenama poštanskih usluga. Takođe, sistem priznavanja profesionalnih kvalifikacija omogućiće građanima Crne Gore da svoju djelatnost obavljaju u zemljama članicama EU.

Poglavlje 4 - Sloboda kretanja kapitala

Članstvom u EU i ostvarenjem potpune liberalizacije kapitalnih kretanja, građani će imati pristup širokom spektru djelatnosti u inostranstvu, kao što je otvaranje bankovnih računa u inostranim bankama, odobravanje kredita nerezidentima, kupovina akcija stranih preduzeća, investiranje, kupovina nekretnina, kao i veći izbor finansijskih institucija za poslovanje. Za privredna društva koja se bave finansijskim uslugama, benefiti se ogledaju kroz uspješno obavljanje prekograničnih aktivnosti i većim mogućnostima investiranja i sticanja prava vlasništva nad stranim privrednim društvima.

Poglavlje 6 - Privredno pravo

U oblasti privrednog prava, koristi od usklađivanja sa pravnom tekovinom EU su višestruke. Stvaraju se uslovi koji će poslovanje učiniti efikasnijim, konkurentnijim i dugoročno održivim i koji će kasnije crnogorskim preduzećima omogućiti jednak tretman na unutrašnjem tržištu EU. Takođe, usklađivanjem zakonodavstva uspostavljaju se transparentna pravila za investitore i izbjegava stvaranje pravne nesigurnosti za poslovanje kompanija. Jasnim i pojednostavljenim procedurama i uspostavljanjem elektronskog sistema za registraciju preduzeća, podstiče se razvoj malih i srednjih preduzeća kao generatora ekonomskog razvoja.

Poglavlje 7 - Pravo intelektualne svojine

Ključne koristi za društvo odnose se na povećanje stepena pravne sigurnosti nosilaca prava intelektualne svojine. Nakon pristupanja, stvaraoci iz CG će uživati isti stepen zaštite svojih prava na unutrašnjem tržištu EU. Postojanje adekvatnog pravnog okvira za zaštitu prava intelektualne svojine utiče i na unapređenje poslovnog ambijenta i privlačenje stranih investicija, a samim tim i otvaranje novih radnih mjesta. Crnogorske kompanije, a naročito MSP, koji su nosioci prava intelektualne svojine (patent, žig, dizajn i dr.) biće konkurentnije na tržištu EU.

Poglavlje 8 - Konkurencija

Politika konkurencije obezbjeđuje ravnopravan položaj privrednih subjekata i razvoj dinamičnog tržišta, s bogatijom ponudom roba i usluga. Primjena pravila konkurencije podstiče preduzetništvo i efikasnost, stvara širi izbor za potrošače i pomaže u smanjenju cijena i poboljšanju kvaliteta proizvoda i usluga. Na konkurentnom tržištu, preduzeća imaju motiv da snize cijene i ponude veći izbor proizvoda ili usluga boljeg kvaliteta potrošačima. Konkurencija podstiče preduzeća da smanje svoje troškove ulaganjem u povećanje produktivnosti. Pored benefita za potrošače, poštovanje pravila konkurencije stvara uslove za povećanje konkurentnosti naše privrede i priliv stranih investicija.

Poglavlje 9 - Finansijske usluge

Članstvom u EU benefite će ostvariti učesnici finansijskih tržišta, prije svega kroz veću integraciju finansijskog tržišta, kao i korisnici finansijskih usluga: građani, preduzetnici i investitori. Oni će imati na raspolaganju veću i raznovrsniju ponudu finansijskih usluga, dok će kroz povećanje konkurencije preduzetnici i građani imeti benefite, posebno kada je riječ o ponudi banaka i proizvoda i usluga nebankarskih finansijskih institucija. Povećanjem transparentnosti informacija od strane finansijskih institucija ostvariće se veća zaštita korisnika finansijskih usluga, a time će se postići jače povjerenje javnosti u bankarski sistem i podstaći stabilnost i očuvanje finansijskog sistema.

Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja

Nakon pristupanja, dodatno će se osnažiti pozicija crnogoskih potrošača u ugovornim odnosima sa preduzetnicima, prije svega u pogledu transparentnosti prava i obaveza, prevazilaženjem različitih oblika obmane potrošača i bolje zaštite u prekograničnim sporovima. Privredni subjekti koji posluju na tržištu Crne Gore će biti u obavezi da mnogo više pažnje posvete potrošaču, uzimajući u obzir njegove primjedbe i zahtjeve i njegova zakonska prava. Pristupanjem sistemu za brzu razmjenu informacija o opasnim proizvodima (RAPEX) dodatno će se doprinijeti podizanju opšteg nivoa bezbjednosti proizvoda i spriječiti prodaja proizvoda koji predstavljaju rizik za zdravlje i bezbjednost potrošača. Usaglašavanje sa zdravstvenom politikom EU, crnogorskim građanima će omogućiti pristup kvalitetnoj i efikasnoj zdravstvenoj zaštiti.

c) Naredni koraci

Iako je Crna Gora nastavila da napreduje u oblasti konkurencije i unutrašnjeg tržišta, posebno u dijelu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU i jačanjem institucija, u narednom periodu taj proces će biti dodatno ojačan i ubrzan, uz poseban akcenat na poboljšanje implementacije u skladu sa preporukama Evropske komisije. Upravo zato je kroz nedavno usvojeni Akcioni plan za adresiranje preporuka iz izvještaja Evropske komisije, postavljena ambiciozna agenda aktivnosti, kako bi već za naredni izvještajni period imali krupne i vidljive pomake u svim poglavljima ovog klastera. U nastavku je dat tabelarni prikaz ključnih aktivnosti u narednom periodu.

Tabela 2: Ključne aktivnosti iz AP za adresiranje preporuka iz izvještaja Ek za naredni šestomjesečni period, po poglavljima

P 1 - Sloboda kretanja robe	P 2 - Sloboda kretanje radnika	P3 - Pravo osnivanja i sloboda usluga
<ul style="list-style-type: none"> • Donošenje Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje usaglašenosti • Donošenje zakona o nadzoru proizvoda na tržištu • Donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije • Jačanje kapaciteta tijela za akreditaciju i standardizaciju uz obezbjeđivanje punopravnog članstva u međun.organizacijama • Jačanje kapaciteta u Upravi za inspekcijske poslove u dijelu nadzora na tržištu 	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje kapaciteta ZZZ CG • Početak aktivnosti na izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima • Jačanje kadrovskih resursa u MZ na poslovima međunarodnog zdravstvenog osiguranja 	<ul style="list-style-type: none"> • Implementacija potpune elektronske registracije privrednih subjekata • Usvajanje izvještaja za uspostavljanje Jedinstvene kontakt tačke sa akcionim planom • Intenzivna međuresorna koordinacija i usklađivanje pravnih akakta sa direktivom o uslugama • Početak rada na izradi Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o vrsti i načinu dostavljanja podataka poštanskih operatora
Poglavlje 4 – Sloboda kretanja kapitala	Poglavlje 6 – Privredno pravo	Poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine
<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o svojinsko pravnim odnosima • Priprema Predloga zakona o osiguranju • Priprema nacarta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu • Finalizacija nacarta strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma 2022-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje Predloga Zakona o računovodstvu • Izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima – nastavak usklađivanja nacionalnog zakonodavstva • Rad na izmjenama i dopunama Zakona o tržištu kapitala 	<ul style="list-style-type: none"> • Usvajanje nacionalne strategije intelektualne svojine 2022-2025 • Dostavljanje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima (koji sadrži odredbe koje se odnose na mjere protiv posrednika) na mišljenje EK • Izrada analize bilansa rezultata u dijelu istraga, krivičnog gonjenja i sudskog epiloga pokrenutih postupaka, sa osvrtom na visinu izrečenih kazni
Poglavlje 8 - Konkurencija	Poglavlje 9 – Finansijske usluge	Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlje
<ul style="list-style-type: none"> • Donijeti Zakon o postupcima za naknadu štete zbog povreda konkurencije na tržištu • Donijeti odluku o regionalnoj mapi pomoći u Crnoj Gori • Unapređenje registra državne pomoći • Jačanje kapaciteta AZK 	<ul style="list-style-type: none"> • Primjena Zakona o kreditnim institucijama i Zakona o sanaciji kreditnih institucija, kao i 38 podzakonskih akata • Priprema predloga zakona o osiguranju • Priprema Nacarta zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom, Nacarta zakona o alternativnim investicionim fondovima i Nacarta zakona o penzionim fondovima 	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje Predloga Zakona o potrošačkim kreditima • Jačanje kapaciteta Mreže nadležnih organa u primjeni CISZP-a, i putem unapređenja javnog dijela (potrošač.me) • Jačanje kapaciteta nadležnih inspekcija UIP-a • Nastavak usklađivanje nacionalnog zakonodavstva u oblastima prava pacijenata u prekograničnom pružanju zdravstvenih usluga i materijama ljudskog porijekla

Kako bi se postigao stvarni i održivi napredak u pristupnim pregovorima unutar klastera Unutrašnje tržište, ali i ukupnom procesu evropskih integracija, od ključne važnosti je da se sva pažnja aktera uključenih u ovaj proces usredsredi na implementaciju najvažnijih reformi u navedenim oblastima i realizaciju mjerila za zatvaranje poglavlja. Postepenim uvođenjem pojedinačnih politika i programa, EU će ukupnim reformskim procesima dati više zamaha, ciljanim podsticanjem sektorskih reformi u interesu crnogorskih građana i privrede.

U SUSRET FRANCUSKOM PREDSJEDAVANJU AMBASADOR KRISTIYAN TIMONIJE U INTERVJU ZA EUROKAZ PORUČIO

**FRANCUSKA JE UZ CRNU GORU DA JOJ
POMOGNE NA EVROPSKOM PUTU**

Autor : Marko Vešović, Portal RTCG

Ambasador Francuske, Nj. E. Kristijan Timonije (Christian Timonie) u intervjuu za Eurokaz kazao je da je Francuska uz Crnu Goru da joj u svemu pomogne na njenom evropskom putu. Povodom predstojećeg francuskog predsjedavanja EU Timonije je rekao da će napredak u vezi poglavlja 23 i 24 biti posmatran sa najvećom pažnjom.

Proširenje EU na zemlje Zapadnog Balkana sigurno će biti visoko na dnevnom redu francuskog predsjedavanja EU u prvoj polovini godine. Na čemu će Francuska insistirati tokom predsjedavanja EU kada je riječ o Crnoj Gori i njenim obavezama u okviru evropske agende?

Predsjednik Makron stavio je dva međunarodna prioriteta na dnevni red tokom predstavljanja našeg predsjedavanja Savjetom Evropske Unije za prvo polugodište 2022. godine: Afrika, čiji je razvoj glavno pitanje za cio naš kontinent, i Balkan, kao glavni ulog za završetak evropske izgradnje. Francuska je tako izrazila želju, između slovenačkog i češkog predsjedavanja, da ne izgubi iz vida suštinski izazov evropske politike,

pored ostalih globalnijih izazova koje smo željeli da istaknemo: klimu, nadzor digitalnih giganata, napredak ka evropskom suverenitetu.

Crna Gora je u skorijoj prošlosti dala primjer potvrđene političke volje da se pridruži Uniji, postavši predvodnik regiona. Ima sve mogućnosti da ostane uprkos određenom usporavanju koje se bilježi već nekoliko godina i koje se može pretvoriti u zastoj ako svi politički akteri ne pristanu da nastave dobro započeti put. Zemlja ima mnogo sredstava i njena potpuna lojalnost Zajedničkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici ostaje snažan znak njene istrajnosti na evropskom putu. Druga stvar, mimo tehničkih aspekata, koja će zadržati našu pažnju je lojalnost osnovnim vrijednostima koje čine Evropsku uniju i kreiraju njen identitet: poštovanje vladavine prava, poštovanje manjina, razdvajanje politike i vjere, rodna ravnopravnost. Želimo da promoviramo ove vrijednosti kroz različite događaje u Crnoj Gori tokom našeg predsjedavanja, ne zanemarujući konkretne akcije u korist ekološke i klimatske tranzicije.

Dijelite li mišljenje da je za samu EU važno da zapadni Balkan bude njen sastavni dio? Ako jeste, zašto je to važno?

Sve nas sa Balkanom povezuje, u prošlosti naša zajednička istorija od Rima i Vizantije, kao i ljudske razmjene koje i danas nastavljaju dijaspore. Intelektualni i ljudski prostor Balkana je u Evropi. Kao što je predsjednik Makron istakao na početku svog mandata u govoru na Sorboni posvećenom Evropi: Zapadni Balkan ima svoje predviđeno mjesto u našoj Uniji i poziv da joj se pridruži. Ratovi koji su obilježili raspad bivše Jugoslavije podsjetili su nas na nedostatke i lomove koji se provlače kroz ovaj prostor koji nije pored našeg, već je u njemu uklopljen. Njena bezbjednost je neraskidivo povezana sa našom. Naši ekološki, migracioni i civilizacijski izazovi neće biti

u potpunosti ispunjeni bez ovog prisustva. Naša Evropa će ostati materijalno i strateški nedovršena sve dok ove zemlje ne budu integrisane na stvaran i efikasan način u evropski politički i ekonomski prostor.

Interes Unije je da obezbijedi da se njegovi politički, ekonomski i društveni standardi, koje građani ovih zemalja snažno priželjkuju, primjenjuju: tu je u pitanju i njen međunarodni kredibilitet. Da bi spolja stekla poštovanje, ne može sebi da dopusti prostor koji bi bio siva zona pogodna za trgovinu ljudima, korupciju i spoljnu intervenciju. Ne zaboravimo da je ova evropska putanja prije svega jaka i legitimna zbog izričite želje građana Balkana da nam se pridruže.

Kako ocjenjujete napredak Crne Gore na evropskom putu i na šta treba da se fokusiramo tokom francuskog predsjedavanja?

Posljednji izvještaj Komisije o napretku i zaključci Međuvladine konferencije koja je upravo održana 13. decembra dovoljno su jasni. Ohrabrujemo Crnu Goru da se vrati na put reformi, posebno u pogledu konsolidacije

Kristijan Timonije *Ambasador Francuske*

vladavine prava, koja je u središtu nove metodologije koju je Francuska promovisala prije dvije godine sa ostalim državama članicama. Napredak u vezi poglavlja 23 i 24 će biti posmatran sa najvećom pažnjom, posebno onaj koji se tiče funkcionisanja pravosudnog sistema i praćenja preporuka Venecijanske komisije. Da bi se to desilo, mora se konačno uspostaviti konstruktivan dijalog političkih partija sa iskrenom namjerom kako bi se stavila tačka na sadašnju paralizovanu situaciju. Bez funkcionalnih institucija nećemo moći da napredujemo na putu evropskih integracija. Pored toga, već nekoliko godina nastao je rastući jaz između reformi na papiru i njihove implementacije, uz rizik da razočara građane i podstakne skepticizam na evropskoj strani. Moramo razmišljati zajedno i djelovati da bismo održali evropsku nadu. Vlada je upravo objavila osnivanje operativne agende za ispravljanje uočenih nedostataka i kašnjenja: pozdravljamo ovu inicijativu i u potpunosti ćemo podržati njeno sprovođenje. Mora dozvoliti da se sva dobra volja ujedini na projektu koji je projekat više od tri četvrtine Crnogoraca.

Da li mislite da je EU dovoljno pomogla Zapadnom Balkanu tokom pandemije korona virusa?

Evropska unija i njene države članice su bile na najvišem nivou solidarnosti u ovoj krizi, jasno stavljajući do znanja da sve što utiče na vas utiče i na nas, i obrnuto. To je rezultiralo višestrukom aktivnošću, a prije svega isporukom vakcina. Želim samo da istaknem kao dokaz Francusku donaciju od 117.000 doza vakcina, 15. decembra, kako bi se suočili sa novim talasom. Predsjednica Von der Lajen je tokom posjete i kroz donaciju najsavremenije opreme izrazila kolektivnu solidarnost svih Evropljana sa Crnogorcima. U ovoj oblasti, kao i u svim ostalim, Unija je prva koja pruža pomoć Balkanu. Međutim, neophodno je da se ova pomoć zaista iskoristi i može da nas zabrine što vidimo da stopa vakcinacije u regionu izražava nepovjerenje ili kulturološku razliku, koja možda odražava put koji preostaje da se pređe u cilju ujedinjenja evropskog duha oko određenih tema. Međutim, priznavanje vakcinacije u Crnoj Gori od strane EU odražava našu težnju za jedinstvom i voljom, čak i kroz krize, da se napreduje ka većoj integraciji.

Je li Francuska spremna da pruži stručnu podršku Crnoj Gori u zatvaranju najsloženijih poglavlja u pregovorima sa EU?

Francuska je uz Crnu Goru da joj u svemu pomogne na njenom evropskom putu. Ovo je prva instrukcija data ambasadoru. Francuski stručnjak, koga smo angažovali i koga finansiramo, stalno je prisutan kod glavnog pregovarača gospođe Zorke Kordić i obezbjeđuje konstantnu vezu sa ambasadom i nadležnim francuskim organima. Dva člana vaše Kancelarije su upravo dočekana u Parizu u Generalnom sekretarijatu za evropske poslove kako bi saznali kako funkcioniše naš „kontrolni toranj“ u smislu evropske saradnje. Uspjeli su da bolje prenesu vaša očekivanja i veoma korisne informacije za poboljšanje naše komunikacije i saradnje. Nedavno je naš sudija za vezu za saradnju sa Jugoistočnom Evropom bio u Podgorici gdje se sastao sa svojim kolegama, u cilju razvoja naše saradnje oko reforme pravosuđa. Nadamo se da će se steći politički uslovi da pravosudni sistem funkcioniše, jer bez institucionalnog okvira i bez političkog zamaha najbolja tehnička saradnja neće moći da urodi svim svojim plodovima, uprkos kvalitetu i dobroj volji stručnjaka.

INTERVJU: ŠEF MISIJE CRNE GORE PRI EVROPSKOJ UNIJI, AMBASADOR PETAR MARKOVIĆ

SVE GRANE VLASTI DA PREUZMU ODGOVORNOST ZA SUDBINU EVROPSKOG PUTA CRNE GORE

Autor: Jovana Đuišić, Pobjeda

Ambasador Petar Marković oktobra ove godine preuzeo je dužnost šefa misije Crne Gore pri EU. Nakon dužeg perioda bez ambasadora, Markovića je sačekao važan zadatak – da u okviru svojih nadležnosti, zemlju približi Briselu. Iako uvjeren da Vlada postiže važne rezultate na putu ka EU, Marković poziva sve grane vlasti u Crnoj Gori da preuzmu odgovornost za sudbinu evropskog puta Crne Gore.

Nedavno ste započeli mandat na mjestu ambasadora Crne Gore pri EU, nakon što je to mjesto dugo bilo upražnjeno. Šta ste odredili kao prioritete na početku Vašeg mandata?

Tako je. Nakon okončanja svih procedura u vezi sa imenovanjem – pribavljanja agremana, ukaza Predsjednika i mišljenja nadležnog odbora Skupštine, u Brisel sam doputovao sredinom oktobra i odmah prionuo na posao. Prve nedjelje na novoj funkciji najviše su obilježila tri nastojanja.

Prvo, podrška Vladi u diplomatskoj ofanzivi prema institucijama EU. Od stupanja na dužnost do danas, Misije Crne Gore pri EU (MEU) organizovala je pet ministarskih, jednu posjetu predsjednika Vlade Briselu, ka oi nedavno završenu drugu političku međuvladinu konferenciju. Svaka od ovih posjeta bila je višednevna i sa bogatim programom sastanaka usmjerenim na različite institucije Unije, a sve sa ciljem predstavljanja uspješno obavljenih i planiranih reformi iz evropske agende.

Drugo nastojanje bilo je unutrašnja konsolidacija MEU. Svaki novi menadžment donosi različiti stil rukovođenja, a moj cilj je da poboljšam komunikaciju između zaposlenih kako bismo bili u prilici da jedni drugima budemo podrška u ispunjavanju svojih zadataka i svi ukupno sinergetski postignemo više i bolje. U vezi sa ovim je i viši stepen usklađenosti sa "centralom" u Podgorici. U toku dužeg perioda bez ambasadora, pojedini djelovi naše administracije su neposredno opštiti sa svojim homolozima u EU. Sada, kada smo se vratili u redovno stanje, ta uloga posrednika u diplomatskoj komunikaciji i predstavljanju treba da se vrati tamo gdje joj je prirodno i institucionalno mjesto – u Misiju naše zemlje pri EU.

Treće, već sam ispunio jedno od obećanja datih na Odboru za međunarodne odnose i iseljenike i otvorio novi Twitter nalog Misije koji će značajno poboljšati vidljivost Crne Gore u Briselu i njenih aktivnosti u procesu pristupanja Uniji. Koristim ovu priliku da pozovem Vaše čitaoce da nas zaprate na @MONTENEGROinEU! Utisci naših evropskih partnera ulivaju samopouzdanje da marljiv rad na ispunjenju ova početna tri zadatka uspješno rezultira značajno većom prisutnošću naše zemlje u centru EU.

“Očekuje se da će svoju zemlju predstaviti kao favorita za pridruživanje bloku, a kao svoj glavni zadatak postaviće “nadgledanje završne faze pristupanja Crne Gore EU uz obnovljenu posvećenost vladavini prava”. Ovako Vas je nedavno predstavio ugledni Politiko. Koliko su ovakva očekivanja opravdana?

Diplomatsko-konzularno predstavništvo ne kreira već samo predstavlja politiku svoje države, te u tom smislu nastavak statusa favorita za pridruživanje EU i obnovljene privrženosti vladavini prava prvenstveno zavisi od svih nadležnih donosioca odluka u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti u Crnoj Gori. Međutim, u granicama svojih nadležnosti, ja se uveliko trudim da opravdam očekivanja Politico Europe kao najveće medijske kuće specijalizovane za izvještavanje o EU. U svojim sastancima sa predstavnicima država članica i EU institucija prenosim sliku o Crnoj Gori kao najlogičnijem izboru Unije za dokaz da je politika proširenja živa i vitalna. Jedina smo zemlja kandidat koja je otvorila sva pregovaračka poglavlja, koja već ima evropsku valutu, koja se bez ostatka pridružuje svim spoljnopolitičkim odlukama EU i jedina zemlja na Zapadnom Balkanu koja nema balast bilateralnih sporova sa susjedima. Uz to, Crna Gora je veoma posvećena članica NATO-a sa tradicionalnom geostrateškom, a sada i ekonomskom orijentacijom ka Zapadu. Zbog svega ovoga, upravo mi zaslužujemo da budemo naredna nova članica Unije. Ovo je dobitnički narativ koji će Misija plasirati. Njegova

kredibilnost, ipak, zavisi od odlučnosti reformi u oblasti vladavine prava bez kojih nema novih privremenih zatvaranja pregovaračkih poglavlja.

Prošlo je 12 godina od kako je Crna Gora započela pregovore sa EU. Za to vrijeme otvorena su sva poglavlja, ali je zatvoren mali broj poglavlja, što dodatno produžava evropski put Crne Gore. Kako očekujete da će se pregovori odvijati u narednom periodu, imajući u vidu da je Crna Gora prihvatila novu metodologiju pregovaranja?

Naša javnost do sada je imala priliku da se upozna sa svim prednostima i izazovima nove metodologije pregovora o pristupanju, prvenstveno zahvaljujući preciznim i blagovremenim pojašnjenjima Kancelarije za evropske integracije i glavne pregovaračice. Ovaj novi pristup ima za cilj da ubrza proces i komparativno donosi najviše prednosti kandidatima koji su još uvijek u fazi otvaranja poglavlja zato što se, prema novoj metodologiji, sada otvaraju čitavi klasteri umjesto samo poglavlja što je prethodno bio slučaj. Sa druge strane, i dalje se zatvaraju pojedinačna poglavlja. Naša odluka da se obavežemo novom metodologijom prvenstveno je, dakle, odraz naše posvećenosti evropskoj perspektivi. A ključni benefit očekujemo od mjera rane integracije kojima ćemo postupno dobiti pristup benefita članstva u pojedinim sektorskim politikama Unije i prije samog postajanja zemljom članicom koje dolazi na kraju.

Druga novina su političke međuvladine konferencije koje se od prethodnih – više tehničkih – razlikuju po većem stepenu političke odgovornosti i obaveza objiju strana. Ideja vodilja je da sada proces pristupanja bude više od tehničkog usklađivanja i da se oko njega okupe sve političke snage i sami građani. Crna Gora godinu završava sa dvije takve međuvladine konferencije, nikad većom podrškom građana članstvu i novim impulsom za ubrzanje pregovora pomoću mnogo jasnije slike prioriteta u ispunjavanju privremenih mjerila iz oblasti vladavine prava. Svima nama sada cilj treba da bude što veći stepen njihove ispunjenosti do kraja francuskog predsjedavanja Savjetom EU da bismo na sljedećoj međuvladinoj konferenciji konstatovali taj napredak i od EU dobili saglasnost da se pristupi sastavljanju Izvještaja o ispunjenosti privremenih mjerila (IBAR) čime bi Crna Gora u 2022. godini mogla da nastavi sa zatvaranjem drugih poglavlja.

Evropska komisija u izvještaju o Crnoj Gori, još jednom je potvrdila da su zemlji neophodne korjenite reforme na polju vladavine prava, borbe protiv korupcije, depolitizacije... Očekujete li da bi nova Vlada mogla da sprovede makar dio ovih reformi neophodnih za skoro pristupanje EU?

Apsolutno. Nakon konsolidacije državne administracije i pregovaračke strukture u ovoj godini koja se nije mogla dogoditi preko noći u zemlji koja je po prvi put u istoriji prošla kroz demokratsku izbornu smjenu vlasti, Vlada je proteklih mjeseci ubrzala sve procese iz domena svojih nadležnosti u poglavljima 23 i 24. Mnogi rezultati postignuti su u toku ljeta i jeseni, a to je, nažalost, značilo da nijesu konstatovani u ovogodišnjem izvještaju koji uglavnom tretira period od juna prethodne do juna tekuće godine. To znači da će oni biti predmet bavljenja narednog izvještaja. Međutim, ono što se od Crne Gore očekuje je bilans rezultata koji prvenstveno uključuje ne samo Vladu nego i pravosuđe (na primjer, pravosnažne presude) i Skupštinu (izmjene i dopune i usvajanje novih zakona). Zato je važno da sve grane vlasti preuzmu odgovornost za sudbinu evropskog puta Crne Gore. Uvjeren sam da će podrška građana sa jedne i evropskih partnera sa druge strane za ubrzanje tog puta biti dovoljan motiv svim relevantnim akterima da te rezultate bez odlaganja isporuče. Niko ne smije imati izgovor za njihov izostanak.

Često se od crnogorskih zvaničnika mogu čuti kritike na račun EU, navodeći da Brisel nije uradio dovoljno da pomogne Crnoj Gori da ubrza evropski put. Kakav je Vaš stav?

Nakon EU samita na Brdu kod Kranja u oktobru ove godine, nedoumice o privrženosti proširenju EU na region Zapadnog Balkana su razriješene na način kojim možemo biti zadovoljni. Potvrđena je evropska perspektiva regiona, a zemljama u njemu se u sljedećih sedam godina (na koliko se inače planira dugoročni budžet EU) u izgled stavlja skoro 30 milijardi eura finansijske podrške i investicija. Dakle, vrata su definitivno otvorena, ali zavisi od nas, naših administrativnih kapaciteta i političke mudrosti, hoćemo li i koliko uspjeti da iskoračimo. Uvijek ćete među državama članicama imati i onih koje su "prijatelji proširenja" i onih koje su prema njemu skeptične. Naša diplomatija mora da se u narednom periodu fokusira na smirivanje strahova ovih drugih i davanju argumenata u korist našeg ućlanjenja ovim prvim. Kada su u pitanju same EU institucije, Crna Gora u njima ima saveznike. Ne smijemo podleći iskušenju da u drugima pronalazimo izgovor za nedovršene domaće zadatke. Protekle sedmice, na primjer, u našoj javnosti odjeknula je vijest da je u Generalnom direktoratu za proširenje ukinut Direktorat za Crnu Goru. To je protumačeno kao dokaz da Crna Gora nije u fokusu Evropske komisije. Ovakva tendenciozna tumačenja ne doprinose boljem opštenju sa EU institucijama i ne daju punu sliku prilika. Naime, istina je da je od proljeća naovamo traje unutrašnja reorganizacije DG NEAR-a kao posljedica nove metodologije pregovaranja. Do ove godine, svaka je zemlja u procesu pristupanja imala "svoju" organizacionu jedinicu u Komisiji. Nakon usvajanja nove metodologije, u Komisiji su se odlučili na parni pristup odlučeno da Crna Gora i Srbija kao jedini kandidati koji vode pregovore budu objedinjeni u jednoj jedinici, da Sjeverna Makedonija i Albanija kao kandidati za članstvo koji još uvijek nisu započeli pregovore o članstvu dobiju svoju objedinjenu jedinicu, a da se za Bosnu i Hercegovinu i Kosovo kao potencijalne kandidate za članstvo na sličan način formira zajednički direktorat. Dakle, nema govora o stavljanju Crne Gore u drugi plan. Zadatak naše diplomatije je da se prilagodi novoj organizaciji vođenja pregovora Komisije tako što će se intenzivno starati da nova organizaciona struktura ne proizvodi nepovoljne političke posljedice. Parni direktorati nužno dovode do poređenja i većeg potencijala za međusobnu kompeticiju

država na koje se odnose. Zato u narednom periodu mi moramo sa posebnom pažnjom oslušivati šta radi naš veći susjed i potruditi se da očuvamo svoj status najnaprednije zemlje kandidata. Za Misiju ovo prije svega znači da sva ministarstva koja do sada nijesu poslala svog eksperta u Misiju to treba da učine što prije jer Misija Srbije raspolaže većim kadrovskim kapacitetima, pa tu vidim najveći potencijal za napredovanje u pravcu iskorišćavanja komparativnih prednosti. Za sistem u cjelini ne vidim opasnost od ove izmjene u EK ako nastavimo sa ispunjavanjem preuzetih obaveza. Jedino pozivam sve aktere u Crnoj Gori, uključujući i akademsku zajednicu i nevladin sektor, da nam se pridruže u isticanju očekivanja da se tzv. princip regate i individualnih zasluga koji se nalazi u temelju politike proširenja ni po koju cijenu ne smije dovesti u pitanje.

Mislite li da su realne prijetnje da bi neke treće zemlje (Rusija, Kina, Turska) mogle zauzeti mjesto Briselu, ukoliko EU ne pokaže više interesovanja za Crnu Goru i Balkan?

Opasnost od upliva uticaja trećih zemalja je realna, dokumentovana i očekivana. Iako nijesam nikada bio pristalica primjene prirodnih zakona na društvene fenomene jer se radi o dva suštinski različita domena, oni mogu poslužiti kao slikovit opis. Vakum koji bi ostavila Unija zaokupljena drugim pitanjima umjesto Balkanom bi gotovo zakonomjerno nastojala da popuni neka druga sila. Takođe, korektivna uloga Unije i njene politike uslovljavanja pokazuje se kao najblagotvornija spoljnopolička kočnica za širenje korupcije ili nezapadnih modela politike kod nas. Zato i u domaćoj javnosti i među našim evropskim partnerima postoji snažna svijest o značaju da se uloga Unije u politici regiona osnaži.

Čime ste posebno ponosni otkad ste stupili na ambasadorsku dužnost?

Najviše se ponosim svojim kolegama zaposlenim u Misiji jer smo u proteklih nekoliko mjeseci zajedno predano radili da naša zemlja bude vidljivija, više evropska i bolje predstavljena u Briselu. Od događaja, istakao bih posebno predaje akreditivnih pisama predsjednici Evropske komisije i predsjedniku Evropskog savjeta koje

su se dogodile u protekle dvije sedmice. Nakon njih, sada sam i zvanično akreditovan kao šef naše Misije pri EU. Sastanci sa Ursulom fon der Lajen i Šarlom Mišelom bili su odlična prilika da još jednom potvrdimo predvodničku ulogu Crne Gore kao kandidata za članstvo u Uniji i našu posvećenost reformskom procesu i dobrosusjedskim odnosima u regionu. Od postignuća naše zemlje, pored već navedenog intenziviranja reformi u odnosu na preporuke iz godišnjeg izvještaja EK za Crnu Goru, posebno me raduje da smo proteklog mjeseca sa EU potpisali sporazume Creative Europe i Horizon Europe koji će našoj kreativnoj industriji i nauci značajno pojačati pristup najrazvijenijim oblicima saradnje i sredstvima, kao i najava da ćemo do kraja godine sasvim prilagoditi svoje COVID sertifikate evropskom. To znači olakšana putovanja i razmjenu sa Evropom uprkos pandemiji. A više kontakata naših građana sa zemljama Unije garant je dublje evropeizacije našeg društva.

PODRŠKA EU VEOMA ZNAČAJNA ZA RAZVOJ BIJELOG POLJA

Autor: Slobodan Šebek, PR Opštine Bijelo Polje

Evropska unija je od 2008. godine finansijski podržala nekoliko infrastrukturnih projekata u Bijelom Polju sa 8 miliona eura, od kojih su najvažniji projekti izgradnje Gradske garaže, Kanalizacione mreže, Sistema za prečišćavanje otpadnih voda i Pogranične željezničke stanice.

Kroz bilateralne programe, grant šeme resornih ministarstava realizovano je 18 projekata ukupne vrijednosti preko 2 miliona eura.

Jedan od značajnijih projekata koji se sprovodi u okviru Zajedničkog programa EU-CG za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu inkluziju je prvi Telecare servis socijalne zaštite za starije.

Zahvaljujući prvom servisu socijalne zaštite u Crnoj Gori, koji je uspostavio Dom starih u Bijelom Polju u protekloj godini obavljeno je više od 200 kontrolnih posjeta i 300

telecare servisnih usluga za 25 starijih lica sa područja bjelopoljske opštine. U projektu učestvuju doktor, psiholog, medicinska sestra i gerontodomaćica koji su preko aplikacije dostupni korisnicima i koji su u obavezi da jednom u 15 dana dolaze na lice mjesta, obilaze korisnike i pružaju im njegu i pomoć.

Kroz ovaj projekat je nabavljena oprema za rad servisa, kreirana operativna softverska web aplikacija za servis, odabrano tehničko osoblje, koje je obučeno za rad u Telecare servisu, a i starija lica su edukovana za korišćenje tehničkih i komunikacionih uređaja, što je bio i preduslov osnivanja ovog virtualnog servisa.

Telecare servis je prvi servis ove vrste u regionu i pokazao se kao vrlo koristan, posebno u vrijeme pandemije COVID 19. Ukupna vrijednost projekta je 195 000 eura, od čega je učešće Evropske unije 185 hiljada eura.

Značajan projekat "Zajedničkom akcijom do bolje usluge", koji realizuje Centar za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju "Tisa" kroz program prekogranične saradnje Crna Gora – Srbija omogućice opremanje kabineta za Neurofeedback i Biofeedback opremom, kao i izgradnje slane sobe.

Kroz ovaj projekat će se pokušati riješiti višegodišnji problem a to je nedostatak dnevnog centra za osobe sa invaliditetom starije od 27 godina. Ukupna vrijednost projekata je oko 272 hiljade eura i realizuje se u partnerstvu sa Udruženjem za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama iz Novog Pazara.

Evropski dan u Bijelom Polju

Glavna pregovaračica posjetila je Bijelo Polje u sklopu projekta Evropski dan u tvom gradu, u okviru kog je imala sastanak s čelnim ljudima Opštine, učestvovala na javnoj debati "Značaj pristupanja Crne Gore EU", i zajedno sa predsjednikom Opštine, Petrom Smolovićem, posjetila JU Dom starih "Bijelo Polje" – "Dnevni boravak za stare" i Kancelariju zajedničkog tehničkog sekretarijata za prekogranični program Srbija – Crna Gora.

Kordić je, takođe, potpisala memorandum o saradnji sa NVO Multimedijal Montenegro i posjetila „EU kutak“, projekat koji realizuje ta NVO, a koji je finansiran sredstvima EU.

Predsjednik Opštine Petar Smolović se zahvalio Delegaciji EU u Crnoj Gori i Kancelariji za evropske integracije na podršci i istakao da se sve više pitanja rješava na lokalnom i regionalnom nivou, jer su lokalne samouprave bave rješavanjem problema i potrebama

građana. On je kazao, lokalne i regionalne vlasti imaju prvu i glavnu ulogu u procesu razvoja i poboljšanja životnog standarda istakavši da osjećaj Evrope i evropskog načina života leži upravo u lokalnim i regionalnim razlikama, ali i u njihovoj saradnji.

On je istakao da je Opština u prethodnom periodu, kroz fondove EU, dobijala značajna sredstva za brojne infrastrukturne projekte ali i za realizaciju projekata sa partnerima u cilju poboljšavanja uslova života, prije svega ranjivih kategorija stanovništva.

Ambasadorka Popa: EU pomaže razvoj Bijelog Polja i nastaviće to da radi

„Posjeta Bijelom Polju je moja peta posjeta ove godine opštinama Sjevera, kao veoma važnom dijelu države. Nastavićemo da radimo s lokalnim zajednicama širom Crne Gore kako bismo pomogli razvoju svih njenih regija,“ saopštila je šefica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori ambasadorica Oana Kristina Popa prilikom prve radne posjete opštini Bijelo Polje.

Ona se sastala sa predsjednikom Opštine Petrom Smolovićem i razgovarala o najbitnijim pitanjima koji se tiču Bijelog Polja i uloge lokalnih zajednica u procesu evropskih integracija.

„Sa zadovoljstvom posjećujem Bijelo Polje, uspješnu zajednicu s velikim razvojnim potencijalom, koju smo podržavali do sada, a želimo tako i da nastavimo“, kazala je Popa.

Radna posjeta bila fokusirana na više evropskih projekata koji se sprovode u Bijelom Polju.

Evropska nedjelja lokalne demokratije organizovana po prvi put u Bijelom Polju

Bijelo Polje je prva Opština u Crnoj Gori koja se priključila obilježavanju Evropske nedelje lokalne demokratije gradovima iz 49 država, koliko ih je uključeno u ovu inicijativu.

Predsjednik Opštine Petar Smolović i predsjednica SO Bijelo Polje Nemša Omerhodžić organizovali su radni doručak sa predstavnicima stranaka u lokalnom parlamentu, na kojem se razgovaralo o jačanju demokratije na lokalnom nivou, evropskim integracijama i zaštiti životne sredine.

Aktivnost koja je izazvala najveće interesovanje je "simulacija" sjednice Skupštine opštine Bijelo Polje u kojoj su učenici tri srednje škole iz Bijelog Polja imali priliku da postave pitanja rukovodstvu Opštine. Srednjoškolci su pokazali veliko interesovanje o projektima koji se realizuju a tiču se mladih, ujedno ukazujući na određene nedostatke u gradu kojima bi se uslovi za boravak mladih značajno popravili. Njima je predstavljena aplikacija

"Sistem 48" – koja se bavi rješavanjem komunalnih problema.

Početak ozelenjavanja prostora pod nazivom "Otoka" u naselju Loznice obilježen je sadnjom stabala koja će biti sastavni dio sportsko rekreativne zone, dok su pripadnici Komunalne policije i službenici Sekretarijata za ruralni i održivi razvoj Opštine Bijelo Polje istog dana dijelili ekološke cegere u sklopu kampanje "Čuvajmo prirodu".

CRNA GORA I ZDRAVSTVENI TURIZAM

BANJA PRIVLAČNA STRANIM TURISTIMA CIJELE GODINE

"Cijene zdravstvenih usluga u Crnoj Gori su znatno niže u odnosu na zemlje Zapadne Evrope i jednog broja zemalja Balkana, što ih čini izuzetno konkurentnim," istakla Bojanić

Autor: Miloš Rudović, ND Vijesti

Zdravstveni turizam mogao bi da postane jedan od vodećih turističkih proizvoda Crne Gore, a veliku ulogu u tome imala bi jedina banja u zemlji – hercegnovski Institut "Dr Simo Milošević".

Zdravstveni turizam prepoznat je kao jedina od četiri prioritetne oblasti iz Strategije pametne specijalizacije (S3). Crna Gora je prva zemlja koja je donijela Strategiju S3, a koja nije članica Evropske unije.

U tom dokumentu se ističe da će tržište zdravstvenog turizma na globalnom nivou u sljedećih nekoliko godina rasti po godišnjoj stopi od 19 odsto.

Naslanjajući se na Strategiju S3, Vlada je sredinom oktobra usvojila Program razvoja zdravstvenog turizma za period do 2023. godine.

Predstavnica Ministarstva ekonomskog razvoja Sandra Bojanić ističe da je u njihovom Programu kao partner u svim ciljevima prepoznat upravo Institut, koji je osnovan 1949. godine.

"Cijene zdravstvenih usluga u Crnoj Gori su znatno niže u odnosu na zemlje Zapadne Evrope i jednog broja zemalja Balkana, što ih čini izuzetno konkurentnim," istakla je u razgovoru za "Eurokaz" Bojanić.

Stranci su, na primjer, ostvarili više od 95.000 noćenja u Institutu 2019. godine, a gotovo trećinu su činili zdravstveni turisti iz Norveške, a ostatak uglavnom turisti iz regiona i ostalih skandinavskih zemalja.

Kao jedinstven spoj hotela i zdravstveno-rehabilitacionog centra, uz pomoć neinvazivnih metoda i kroz iskusnu primjenu prirodnih faktora Igala (ljekovito morsko blato, mineralna voda, blaga mediteranska klima), svakom gostu se pristupa kroz individualni medicinski program.

U Programu se ističe da Institut ima šansu da postane vodeći centar za medicinsku rehabilitaciju i fizikalnu terapiju oboljenja koštano-mišićnog sistema u regionu i Evropi. Planirana investicija u ovom dijelu iznosila bi 60 miliona eura, dok mogući prihod iznose 120 miliona eura. Govoreći o prihodima, iz hercegovačke Opštine su za Eurokaz kazali da su samo na osnovu boravišne takse od banje 2019. godine naplatili oko 80.000 eura.

Iz opštine na čijem je čelu Stena Katić ističu da Institut predstavlja najznačajniji brend zdravstvenog turizma kako Herceg Novog tako i cijele Crne Gore.

"To je ustanova sa više od sedam decenija iskustva u turizmu i medicini, koja je zahvaljujući visokostručnim kadrovima stekla svjetski renome," kazali su za "Eurokaz" iz Opštine.

Visokostručni kadar je uglavnom sa obližnjeg Fakulteta primijenjene fizioterapije.

Prije oko 45 godina osnovana je Fizioteapeutska škola, ali je ona u međuvremenu prerasla u Fakultet.

Primijenjenu fizioterapiju kroz osnovne i specijalističke studije trenutno pohađa nešto više od 200 studenata iz Crne Gore i regiona. Ove godine osnovne studije završio je 41 student, prošle 39, a 2019. godine 29 studenata.

"U Institutu studenti fizioterapije obavljaju svoju stručnu praksu, gdje im iskusni stručnjaci prenose najsavremenija saznanja iz rehabilitacije. Ovaj vid obrazovanja čini znatan dio ukupnih studija i direktno se naslanja na teorijsko medicinsko obrazovanje stečeno u nastavi", kazali su za "Eurokaz" sa Fakulteta. Na internet stranici Fakulteta se ističe da su brojni studenti ovog programa nakon završenih

studija našli poslovni i stručni angažman širom Evrope i Bliskog istoka, gdje su svojim radom i stručnošću stekli visoku reputaciju.

Trenutno se, ističu sa Fakulteta, priprema nova akreditacija ovog programa koji će, uvažavajući principe Bolonjske deklaracije, biti organizovan kroz trogodišnje osnovne i dvogodišnje master studije. Iz Opštine obećavaju i novu zgradu za potrebe Fakulteta.

"Institut i Fakultet stvarali su stručnjake čija su znanja i vještine odavno prepoznati u svijetu i zbog kojih su ljudi iz cijelog svijeta dolazili na rehabilitaciju u Crnu Goru," kazala je za "Eurokaz" bivša studentkinja Fakulteta, specijalista primijenjene fizioterapije Kristina Zuber Đukanović.

Zuber Đukanović pozdravlja namjeru Fakulteta da uvede master studije, ali zbog stalnog usavršavanja u toj oblasti ističe i potrebu uvođenja i doktorskih studija.

Kako bi se prepoznao kvalitetan kadar, prije više od pet godina osnovana je i Komora fizioterapeuta, čiju licencu za rad u ovom trenutku ima 400 osoba.

Sagovornica "Eurokaza" ukazuje da se posebna pažnja u ovom dijelu mora posvetiti kvalitetu kadra na koju navikli zdravstveni turisti, jer je, prema njenim riječima, posebno u sezoni pristupan veliki broj osoba koji se predstavljaju kao fizioterapeuti a nemaju ni potreban stepen obrazovanja niti licencu.

"Galeb" unaprijediti u vilu sa pet zvjezdica

Budući da je prepoznat kao strateški važan brend za razvoj zdravstvenog turizma, predstavnica Ministarstva zdravlja Nataša Žugić naglašava potrebu da se uloži u modernizaciju Instituta koji tradiciju dugu sedam decenija.

„Prva vizija Crne Gore za zdravstveni turizam prepoznata od autora Programa razvoja zdravstvenog turizma na čelu sa 'Fidelity consultingom' i Milošem Vukčevićem je da će u 2024. godini zdravstveni turizam predstavljati najvažniji segment crnogorske cjelogodišnje zdravstveno-turističke ponude, sa Institutom kao nosiocem razvoja," kazala je Žugić, načelnica Direkcije za razvoj i planiranje zdravstvenog turizma.

Institut raspolaže sa više zgrada. Glavna zgrada „Faza 1“ je izgrađena 1973. godine, a kasnije je spojena pasarelom sa „Fazom 2“ Instituta, čija je izgradnja završena 1986. godine. U sklopu Instituta se od 1986. godinr nalazi se i kompleks koji je nekada pripadao predsjedniku SFR Jugoslavije Josipu Brozu Titu - Vila Galeb.

Žugić ističe da je, između ostalog, potrebno uraditi građevinsku rekonstrukciju koja će osigurati energetska efikasnost kompleksa, renovirati terapijske prostore (hidro, kinezi i elektro terapiju) u skladu sa evropskim standardima, uvesti nove terapijske tehnologije a Vilu Galeb dovesti na nivo ekskluzivnog objekta sa pet zvjezdica.

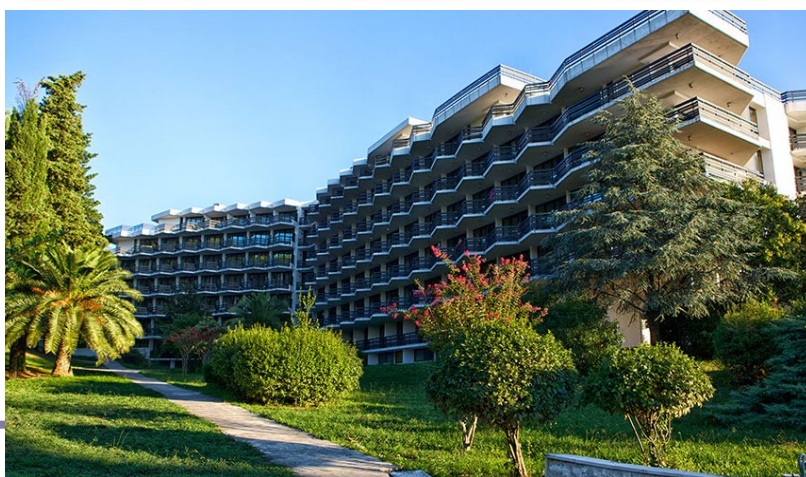
Prisustvo informaciono-komunikacione tehnologije (ICT) u svim prioritetnim oblastima Strategije S3, uključujući i zdravstveni turizam, može biti podrška u mnogim aspektima, a posebno u zdravstvu, poručuje predstavnik Ministarstva.

„Nova digitalna infrastruktura koju obezbjeđuje Elektronski zdravstveni kartom i primjena Telemedicine kao jedne od usluga u zdravstvu, omogućili bi prekograničnu elektronsku razmjenu podataka na siguran, efikasan i interoperativan način, te bi se na taj način obezbijedio kontinuitet njege za građane EU, nezavisno od toga iz koje zemlje turista dolazi, što bi mu omogućilo komfornu, efikasnu i blagovremenu zdravstvenu zaštitu, a u konačnom opredjeljenje turista da boravi baš u Crnoj Gori,“ kazala je ona u razgovoru za „Eurokaz“.

Zdravstveni turizam poboljšava kvalitet života

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacij, zdravstveni turizam je „složena privredna djelatnost u kojoj bitno mjesto zauzima stručno i kontrolisano korišćenje prirodnih ljekovitih potencijala, postupaka fizikalne medicine i programiranih fizičkih aktivnosti u svrhu održavanja i unapređenja fizičkog, mentalnog i duhovnog zdravlja turista, te poboljšanja kvaliteta njihovog života“.

Zdravstveni turizam obuhvata one vrste turizma koji imaju primarnu motivaciju, doprinos fizičkom, mentalnom i/ duhovnom zdravlju, medicinskim i wellness aktivnostima koje povećavaju kapacitet pojedinaca da zadovolje vlastite potrebe i bolje funkcionišu kao pojedinci u svojim okruženjima i društvu.

CRNOGORSKA INOVATIVNA I NAUČNA ZAJEDNICA SPREMNA

Autorica: Bojana Milićević, Radio Crne Gore

Razvoj softverskih rješenja koja će omogućiti jednostavniju integraciju obnovljivih izvora električne energije i sistema skladištenja, kao i njihovo upravljanje kako na lokalnom, tako i na regionalnom nivou, a sve sa ciljem smanjenja emisije CO₂ – ključni je cilj projekta "CROSSBOW" čija je realizacija u završnoj fazi. Riječ je o projektu koji u okviru programa Horizont 2020, realizuje Crnogorski elektro-prenosni sistem (CGES). Brojni benefiti, ogromno pozitivno iskustvo, tijesna saradnja s akademskom zajednicom, te podsticaj za učešće u sličnim programima iz oblasti energetike, samo su neki od razloga zbog kojih inženjerka u CGES-u Biljana Ivanović preporučuje kompanijama, naučnoj zajednici i inovatorima da se prijave za učešće u projektu Horizont Evropa (2021-2027), kojem se Crna Gora pridružila u prvoj polovini decembra.

„CGES aktivno radi na pripremi predloga za nove projekte koji će pokrenuti aktuelne teme u energetici“, kazala je Ivanović.

U Ministarstvu ekonomskog razvoja kažu da je crnogorska inovativna i naučna zajednica spremna da učestvuje u najambicioznijem evropskom programu finansiranja istraživanja i inovacija, vrijednom 95,5 milijardi eura, i to na ravnopravnoj osnovi sa institucijama iz država članica EU. Sredstva namijenjena razvoju preduzetništva i inovacija u značajnoj mjeri mogu povećati konkurentnost crnogorske ekonomije, naglašavaju u Ministarstvu ekonomskog razvoja.

„Takođe, ovaj program podrazumijeva korišćenje zajedničkog istraživačkog prostora pa je našim istraživačima, naučnicima i inovatorima omogućeno usavršavanje u zemljama EU čime se povećava njihova vidljivost na međunarodnom planu. Kroz niz instrumenata podrške grupisanih u tri stuba - naučnu izvrsnost, globalne izazove i evropsku industrijsku konkurentnost, inovativnu Evropu - Horizont Evropa omogućava otvaranje novih radnih mjesta, korišćenje fondova za talente, te promoviše industrijsku konkurentnost i jača uticaj investicija u okviru Evropskog istraživačkog prostora“, objašnjavaju u

Ministarstvu.

Njihove kolege iz Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta (MPNKS) dodaju da učešće Crne Gore u ovom programu predstavlja glavni element pregovaračkog poglavlja 25 - Nauka i istraživanje, koje podrazumijeva obezbjeđivanje neophodnih kapaciteta u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja.

„Od ključnog značaja je što veće angažovanje svih aktera u programu, naročito predstavnika naučnoistraživačke zajednice, kako bi sredstva iz evropskih fondova bila iskorišćena u što većem iznosu, a naši istraživači adekvatno prepoznati, kako u Evropi tako i čitavom svijetu“, podvlače iz MPNKS.

Da bi došli do tog cilja imenovali su Mrežu nacionalnih kontakt osoba za program Horizont Evropa, koja prvi put obuhvata službenike kako iz resora nauke, tako i iz Ministarstva ekonomskog razvoja. Dio mreže su i saradnici sa Univerziteta. Iz MPNKS ističu da je program Horizont Evropa na samom početku ponudio posebne mogućnosti za zemlje Zapadnog Balkana – specijalni twinning Western Balkans poziv vrijedan 21 milion eura, a koji je namijenjen jačanju istraživačkih kapaciteta.

omogućena mobilnosti i usavršavanje širom EU, gdje su im na raspolaganju korišćenje najsavremenije istraživačke infrastrukture poput novih tehnologija, laboratorija, i sl.“, saopšteno je iz Ministarstva ekonomskog razvoja.

I Privredna komora spremna je da poslovnu zajednicu upozna sa prednostima programa Horizont Evropa. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta i Ministarstvom ekonomskog razvoja, organizovali su prvo umrežavanje partnera kroz program Horizont Evropa. Pored plenarnog dijela, učesnici su imali priliku za virtuelne bilateralne sastanke sa kompanijama iz regiona i svijeta kako bi ostvarili kontakte i napravili prve korake ka potencijalnoj saradnji. Marija Raspopović iz Privredne komore objašnjava da je teško očekivati da neka crnogorska kompanija, organizacija ili institucija bude nosilac jednog projekta u okviru programa Horizont Evropa, te da je učešće kroz konzorcijume realnije. Zato će se, kako je najavila Raspopović, Privredna komora i ubuduće, organizacijom sličnih događaja, truditi da potencijalnim učesnicima pomogne da pronađu partnere za učešće u programu Horizont Evropa.

#HorizonEU

Pored mreže nacionalnih kontakt osoba, Ministarstvo ekonomskog razvoja će raditi na podsticanju učešća crnogorskih inovatora u evropskim programima i kroz namjenski Program za inovacije. Podsjetili su i da je sa ciljem da se osnaži konkurentnost u Crnoj Gori, osnovan i Fond za inovacije.

„Kao dio zajedničkog evropskog istraživačkog prostora, našim preduzetnicima, inovatorima i naučnicima je

HORIZON EUROPE

NOVA GENERACIJA IPA PROGRAMA I VRIJEDNI LJUDI ZA NOVE PROJEKTE

Autor: Bojan Vujović, zamjenik glavne pregovaračice, nacionalne IPA koordinatorke

Često pomislim koliko puta svako od nas i vjerovatno svakog dana prošeta parkom, pređe preko mosta, sjedne u voz koji saobraća rekonstruisanom prugom, jednostavnije i brže stigne novom obilaznicom oko grada do posla, a da nije ni primijetio tablu sa zastavom EU i skromnom konstatacijom da je projekat čije rezultate vidimo i koristimo finansirala Evropska unija, uz neizostavno IPA (instrument prepristupne podrške)? A koliko je tek projekata čije rezultate nije moguće neposredno vidjeti, ali čije koristiti nam svakodnevno olakšavaju život, teško je pobrojati. Čistija voda koja teče našim rijekama zbog novih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, preko hrane i mlijeka čiji kvalitet sada mjerimo novom opremom u savremenim laboratorijama, sigurniji novi granični prelazi, novi stanovi za raseljena lica, samo su neki od njih. Od silnih brojki kojima se često služimo puno više govore bolji uslovi za stare u novim staračkim domovima, smještaj za azilatne, brža i sigurnija transfuzija krvi, nova vozila hitne pomoći ili pak zadovoljni farmer koji je tek sjeo u novi traktor ili ugradio solarni panel na kolibu u katunu, a lista svakim danom biva sve duža i bogtija novim projektima.

I baš to čudno saznanje da koristeći sve mogućnosti koje nam nude fondovi Evropske unije svakim novim projektom možemo ljudima oko nas život učiniti bolji, sigurnijim i ljepšim svakodnevna je i skoro pa jedina motivacija za tim upornih pregaoca u Sektoru za evropske fondove Kancelarije za evropske integracije koji se bave fondovima EU. Ima ih skoro 30 i svakog dana daju sve od sebe da, poštujući stroge procedure i pravila EU, ne propustimo nijednu novu priliku ili poziv za dostavljanje projekata, da se odobreni projekti sprovedu do kraja, a da ni u jednom trenutku ne dovedemo u pitanje povjerenje kolega iz EU. I svako od njih nosi sa sobom neki mali svijet svog programa ili projekta, i baš tog dana žuri da pošalje izvještaj Evropskoj komisiji, ili da provjeri ide li sve po planu sa pripremom

novih opisa projekata. Sa mnoštvom novih ideja, kreativni i vrijedni, a opet nenametljivi, svaki dan rada u takvom timu učine svojevrsnom privilegijom za koju im se vjerovatno nikad neću dovoljno zahvaliti. A dan za danom, vrlo brzo prođe i sedmogodišnji finansijski period na koji nam EU dodjeljuje sredstva za sve ove projekte, posljednji od 2014. do 2020. godine.

A sa svakim novim sedmogodišnjim periodom kolege iz Evropske komisije definišu i neka nova pravila i principe dodjele IPA podrške, kako bismo brže i efikasnije sprovodili nove projekte. Stoga je jedna od snažnijih poruka posvećenosti procesu proširenja EU došla 15. septembra iz Strazbura, gdje je Evropski parlament usvojio novi zakonodavni okvir za IPA podršku regionu Zapadnog Balkana i Turskoj od 2021. do 2027. godine. Treća generacija IPA programa, ili IPA III, vrijedna 14,2 milijarde eura donosi nova pravila i nove prilike za finansiranje projekata. Ovoga puta cilj je projekte implementirati što brže i sa što značajnijim rezultatima za građane država korisnica. Kako bi svaki euro od pomenutih 14,2 milijarde stigao baš tamo gdje je podrška najpotrebnija, a rezultat najkorisniji, Evropska komisija će svake godine ocjenjivati projekte koje države korisnice pripreme na osnovu strategijske važnosti i spremnosti projekata. I svaka država će za svaki važan i dobro pripremljen projekat dobiti sredstva za njegovo finansiranje, bilo da se odnosi na jačanje institucija, usvajanje novih standarda, izgradnju infrastrukture ili novi projekat prekogranične saradnje. Usmjerenost na rezultate, ključne reforme i dugoročni ekonomski rast i razvoj biće ključne smjernice za korišćenje IPA III sredstava.

I upravo su ovi sjajni ljudi koje sam pomenuo, ali i vrijedne kolege iz nadležnih ministarstava i ostalih institucija zaslužni što već imamo skoro pa odobrene nove projekte

**New Instrument for
Pre-Accession Assistance (IPA III)**

#EUBudget #FutureofEurope

za prve IPA III programe, odnosno program za 2021. godinu. Novim projektima u vrijednosti od preko 30 miliona eura EU će podržati ključne reforme u oblastima poljoprivrede, saobraćaja i zaštite životne sredine. Istovremeno, posvećeno rade na pripremi novih programskih dokumenata koji će nam omogućiti raspisivanje novih poziva u 9 programa prekogranične i transnacionalne saradnje.

Uz nedvosmisleno posvećenost Vlade i podršku EU, svaki novi projekat i novu ideju stvaraju ljudi i njihova kreativnost, zbog čega su upravo toliko dragocjeni. Vjerujem da će IPA III, ali i puno veći iznosi sredstava iz strukturnih fondova EU koji nas očekuju nakon članstva, na svakom koraku nastaviti da dokazuju da je integracija u EU proces koji donosi značajne koristi za društvo u cjelini.

Ako i dalje na proces pristupanja EU gledate kao na nešto strano, daleko i rezervisano samo za Vladu ili službenike u institucijama, možda vas baš neki od rezultata projekata koje finansira EU navede da promijenite mišljenje. Obidite neizostavno renoviranu tvrđavu Besac i rekonstruisani Stari zatvor u Kotoru, ili ljetnju pozornicu u Starom Baru u novom ruhu. Otkrijte staru kaldrmu u maslinjaku Džidžarin ispod Starog Bara i pogledajte koliko je starih stabala maslina obilježeno, ili prosto popričajte sa nekim od brojnih studenata koji su boravili na razmjeni posredstvom programa Erasmus u nekoj od država članica EU. Možete i sami da osmislite neku novu ideju i uobličite je u projekat. Vjerujem da ćemo u periodu do 2027. godine naći načina da ga finansiramo iz nekog od IPA III programa.

TRILATERALNI PROGRAM IZMEĐU HRVATSKE, BOSNE I HERCEGOVINE I CRNE GORE – USPJEŠAN PRIMJER REGIONALNE SARADNJE

Autorka: Jasna Bulatović, Kancelarija za evropske integracije

Proces pripreme programa saradnje za razdoblje 2021-2027 je do sada već prilično odmakao, dok se istovremeno privodi kraju rad na realizaciji projekata iz perspektive IPA II, uz već vidljivi bilans rezultata brojnih projekata koji se sprovode na teritoriji Crne Gore.

Iako se rezultati projekata EU obično ilustruju statistikom, koja je u dijelu regionalne saradnje izuzetno reprezentativna, kako u pogledu procenta iskorišćenosti opredijeljenih sredstava, tako i u broju realizovanih projekata, ovom prilikom ćemo se osvrnuti na konkretne rezultate, koji i nakon završetka projekata postojano doprinose zajednici na području svih država učesnica. Rezultati istovremeno potvrđuju i značaj teritorijalnog fokusa kohezione politike

EU, koji se ostvaruje upravo uz podršku raspoloživih fondova, kroz usmjeravanje programskih aktivnosti na specifična mapirana područja.

Brojni uspješni projekti ukazuju na značajno interesovanje među korisnicima, koji se ne zaustavljaju pred teritorijalnim granicama, već svojim entuzijazmom, po pravilu, uspijevaju da savladaju složene administrativne procedure, aktuelizuju svoje ideje i, u konačnom, daju svrsishodan doprinos oblastima u kojima je podrška najpotrebnija.

Ono što svakako ostaje kao jedan od rezultata teritorijalne saradnje, ništa manje značajan od materijalnih benefita,

jeste i sam odnos saradnje koji su uspostavile države u regionu kroz zajednički rad na razvijanju i sprovođenju projektnih ideja - a kao dodatna vrijednost, otvara se prilika za države kandidate da kroz višegodišnju direktnu saradnju sa članicama EU, usvajaju potvrđene uspješne prakse.

Jedan od najuspješnijih primjera regionalne saradnje, po mišljenju tijela koja koordiniraju programom na nivou tri države učesnice, ali i prema stanovištu Evropske komisije, projektnih korisnika i šire javnosti, jeste trilateralni program saradnje između Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Kako bismo u pregledu zadržali potrebnu konciznost, usredsredićemo se isključivo na aktivnosti crnogorskih korisnika, jer bi presjek rezultata na trilateralnoj osnovi zahtijevao mnogo opširniju analizu. Svakako treba imati u vidu da svaki od navedenih rezultata ima adekvatan odraz i na teritoriji druge dvije države, pa time i ovaj tekst pruža svojevrsan uvid u prirodu cjelokupnog programa.

Interreg IPA program prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru 2014-2020, koji obuhvata značajan dio regiona, oslanja se na iskustva saradnje koju su u prethodnom razdoblju (2007-2013) ove tri države sprovodile u bilateralnom formatu - kroz prekogranične programe Hrvatska-Crna Gora, Hrvatska-Bosna i Hercegovina, Bosna i Hercegovina -Crna Gora. U međuvremenu se javila potreba za uvezivanjem država u jedinstveno programsko područje, sa značajnijim regionalnim dometom i intenzivnijim efektom saradnje na nivou ukupnog prostora.

Na osnovu sprovedenih pripremnih istraživanja i situacione analize, identifikovane su zajedničke potrebe ovog područja, ali i kapaciteti država da uz odgovarajuću podršku EU, kroz trilateralnu saradnju, prevazilaze postojeće izazove, kao što su nedovoljno efikasna mreža zdravstvenih institucija, neadekvatan nivo spremnosti za nepogode koje nastaju kao posljedica klimatskih promjena, neiskorišćenost obnovljivih izvora energije, nepostojanje veze između sektora turizma i drugih sektora u oblasti privrede, nepotpuna valorizacija kulturnih i prirodnih resursa, nedostatak određenih kapaciteta, inovativnih vještina i znanja u oblasti preduzetništva.

U okviru novog trilateralnog programa, crnogorske

organizacije i institucije realizuju 45 projekata, koji uključuju i sve opštine sa programskog područja (Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj, Cetinje, Nikšić, Podgorica Danilovgrad i Tuzi), ministarstva i javne ustanove, turističke i nevladine organizacije - koje su prepoznale odgovarajući prostor da svojim angažmanom i ekspertizom, u saradnji sa prekograničnim partnerima, tretiraju brojna otvorena pitanja.

Kroz projekte koji su usmjereni na unapređenje zdravstvenih usluga i usluga socijalne zaštite, brojne zdravstvene ustanove na teritoriji Crne Gore, uključujući i Ministarstvo zdravlja, Insitut za javno zdravlje, opšte bolnice i domove zdravlja, aktivno učestvuju u programima edukacije kadra i informisanja javnosti o uticaju i liječenju određenih bolesti, a time i stvaranju okvira za inovativniji i fleksibilniji način djelovanja prilikom pružanja zdravstvenih usluga.

U pogledu održivosti ovih projekata, naročito je značajna nabavka opreme za dijagnostifikovanje i liječenje bolesti koje uključuju i različite vrste kancera (ON TIME, MELAdetect), nabavku opreme za telemedicinu (TELE.DOC), unapređenje infrastrukture u sektoru laboratorijske dijagnostike (LAB-OP), zaštitu stanovništva od posljedica virusa COVID-19 i unapređenje dijagnostičkog postupka u slučaju epidemija (ERI Health), unapređenje kvaliteta usluga za pacijente sa farmakorezistentnom epilepsijom i Parkinsonovom bolesti (NeurNET), unapređenje postupka liječenja traumatoloških pacijenata (TELE.DOC), unapređenje kvaliteta usluga palijativne njege (IMPFACT), somatopedskih, tifloloških i logopedskih usluga (ASIQ), kao i kvaliteta usluga socijalne i zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom (ER2 - S2). Ovim projektima je dodatno predviđeno i uspostavljanje alata za razmjenu medicinskih podataka, u vidu referentne mreže centara i bolnica, e-zdravstvene aplikacije i platformi za određene bolesti.

Budući da programsku oblast karakteriše bogatstvo prirodnih resursa, raznolikost biodiverziteta i mnoštvo zaštićenih područja, projekti koji se odnose na zaštitu životne sredine, u razdoblju 2014-2020, u značajnoj mjeri doprinose dostizanju EU standarda u ovim specifičnim oblastima. Projektni partneri zajednički preduzimaju aktivnosti i u cilju korišćenja zemljišta i upravljanja klizištima (SAFEarth), osnivanja timova za energetska efikasnost i uvođenja energetska efikasnog sistema javne rasvjete (IRENE), osposobljavanja nadležnih institucija za zaštitu od poplava i požara i opremanje centara za upravljanje

vanrednim situacijama (Flood&Fire), sprovođenja pilot projekata ugradnje fotosolarnih panela (I.N.G.R.I.D), podsticanja energetskeg sektora za upotrebu drvne biomase kao osnovnog energenta za zagrijavanje (Wood Key), instaliranje solarnih parkova (INER).

Uz uvažavanje faktora održive turističke ponude i njene diversifikacije, projekti usmjereni na valorizaciju turističkih potencijala kulturne i prirodne baštine, doprinose unapređenju turističke ponude u Crnoj Gori kroz raznovrsne modalitete aktivnosti: od revitalizacije istorijskih tvrđava i muzeja (Fortress Reinvented, FORTITUDE, Heritage REVIVED), kroz investicije u infrastrukturu za bavljenje aktivnim turizmom na otvorenom (ADRIATIC CANYONING), preko izgradnje turističke infrastrukture koja posjetiocima omogućava pristup endemskim vrstama biljnog i životinjskog svijeta (Epath), unapređenje standarda kvaliteta u cikloturizmu (ČIRO II), sve do unapređenje turističke infrastrukture za nautički turizam (NAUTICA CBC).

Aktivnosti u oblasti turizma su formiranjem određenih klastera našle svoje mjesto i u projektima koji su primarno usmjereni na unapređenje konkurentnosti, što predstavlja odgovor na potrebu programskog područja za uvezivanjem poslovnih aktivnosti, klastera i istraživačkih institucija, a time i stvaranjem povoljnijeg poslovnog okruženja. U okviru ovih projekata formirane su prekogranične mreže klastera u oblasti kreativne industrije, turizma i

prehrambene industrije (BACAR), kao i mreže klastera u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija (CODE), uspostavljene su laboratorije za ispitivanje proizvoda i njihovu standardizaciju (STRONGER), kao i biohemijska laboratorija za kontrolu kvaliteta poljoprivrednih proizvoda (GREEN CBC), uspostavljen je prekogranični centar za razvoj maslinarstva (COOPeR), a primjenom inovativnih modela osnažena je konkurentnost organizacija za poslovanje u prekograničnoj regiji (2 CODE) i za osnivanje start up preduzeća (CROWN).

Ovaj pregled bi svakako mogao da preraste u mnogo duže nabiranje raznovrsnih, a jednako relevantnih projektnih aktivnosti i partnerskih institucija, no cilj ovog članka je da ukratko predstavi rezultate programa i pruži tek preliminarni uvid u značaj projekata trilateralne saradnje.

S obzirom da nas u razdoblju 2021-2027 očekuju mnogostruko veća sredstva u okviru ovog programa, kao i potencijalna mogućnost za još jednu dimenziju prekogranične saradnje, u vidu projekata od strateškog značaja, preostaje nam da sagledamo nove prilike i identifikujemo oblasti koje bi mogle biti predmet interesovanja za projekte novog razdoblja. Sveukupan proces je dodatno složen, ali i jednako inspirativan u doba pandemije koja nas još jednom podsjeća na značaj ukupne kohezije, kroz koju možemo postići rezilijentnost i uravnoteženi regionalni razvoj.

FOTOKOLAŽ

